

Smysl a smysluplnost (všeho)

Někde jsem se setkal s citátem (bez uvedení autora) v anglickém znění: „Someday, everything will make perfect sense. So for now, laugh at the confusion, smile through the tears, and keep reminding yourself that everything happens for a reason.“ Proti tomu lze vznést hned celou řadu námitek. Především neplatí, že všechno má nějaký smysl, byť nikoli hned zřejmý (a míní se ovšem dobrý smysl). Jsou věci pouze nahodilé, a jsou i věci zlé, škodící a ničivé. Jinak řečeno, dějí se věci v některém ohledu nahodilé, které mohou být dodatečně zataženy do souvislostí, v nichž se stávají součástí či složkou nějakého dobrého nebo zlého smyslu. A jsou věci zlé, u nichž si nedokážeme ani představit, jak by mohly dostat (být dodatečně) jakýkoli dobrý smysl. Tím však nechceme říci, že zlé věci a zlo vůbec nelze omezovat, brzdit nebo dokonce překonávat; to je nejen možné, ale nanejvýš potřebné a záslužné. Nicméně problémem zůstává, zda překonáním zla se tomu překonávanému zlu dostává či vůbec může dostávat nějakého pozitivního, „dobrého“ smyslu (asi jako že „všechno zlé je k něčemu dobré“). Tak jako lze chyby či omylu využít (třeba na základě jejich analýzy) k něčemu užitečnému a dobrému, lze někdy i něčeho zlého využít k něčemu dobrému (neboť i zlo – nebo „Zlý“ – dělá chyby). Ale rozhodně ne tak, že zlo je pojata do končeného (výsledného) dobra; vždycky zůstává to „dobré“ stát proti zlému, proti všemu zlému – ne tedy tak, že se něco skutečně zlé nakonec „ukáže“ (tj. vyjeví) jako cosi vposledu dobrého. Zajisté platí, že otázka „dobrého“ a „zlého“ se staví vždy před někoho, a také odpověď je možná a platná vždy pro někoho – v tom smyslu můžeme mluvit o jakémsi základním relativismu, tj. vztaženosti k někomu nebo před někým apod. Ale tak tomu je jen v případě, když tuto otázku klademe nebo na ni odpovídáme my, konkrétní lidé – a tedy s vědomím své lidské omezenosti. Nikdy z toho však nemůžeme uzavírat, že jinak než pro nás a vlastně jen naší zásluhou má takové tázání vůbec smysl, kdežto tam, kde jsme my lidé „odmyšleni“, otázka dobrého a zlého prostě neexistuje, nemá smysl. A nejen otázka, nýbrž nakonec mizí i sám základní rozdíl mezi obojím. V jistém „absolutním“ smyslu skutečné dobro vždy zůstává dobrem a skutečné zlo zůstává zlem – leda že by bylo překonáno a přemoženo nějakým mimolidským, takříkajíc rovněž „absolutním“ skutkem, činem. Ale to je něco naprosto jiného, než kdybychom řekli, že se samo zlo vposledu vyjeví jako dobré (takže jako zlo se jen jeví, zlo je tedy pouhým zdáním).

(Písek, 140302-1.)